

УДК 330.342:321

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.33.46>

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ТА ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Пустовар Владислав,

здобувач наукового ступеня доктора політичних наук

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ORCID ID: 0009-0001-9790-0210

У статті здійснено комплексне дослідження взаємозв'язку між політичною стабільністю та економічною безпекою держави. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння політичних систем і визначено, як ефективність їх функціонування впливає на економічний розвиток та стійкість національної економіки. Автор застосував інституційний і системний підходи, що дало змогу виявити ключові механізми взаємодії політичних та економічних інститутів у сучасних умовах.

Дослідження ґрунтується на класичних концепціях Г. Алмонда, С. Верби, К. Дойча, Д. Істона та Т. Парсонса, а також на сучасних наукових напрацюваннях у сфері політології та економічної безпеки. У статті здійснено багатовимірний аналіз політичної системи з урахуванням структурних, функціональних, культурних та комунікаційних чинників. Це дало змогу окреслити детальну картину того, як інституційна архітектура та якість державного управління впливають на економічну стабільність і здатність держави протистояти внутрішнім та зовнішнім викликам.

Проаналізовано роль політичних партій і громадських організацій як інструментів посередництва між державою та суспільством. Показано, як ці інституції впливають на формування державної політики, забезпечують прозорість управлінських рішень і сприяють розвитку демократичних процесів, підвищуючи інституційну стійкість політичної системи.

Окрему увагу приділено аналізу міжнародного досвіду. На прикладі Німеччини та Швейцарії продемонстровано, як політична стабільність здатна створювати передумови для сталого економічного зростання, залучення інвестицій та підвищення рівня життя населення. На противагу цим моделям досліджено ситуацію у Венесуелі, де політичні кризи, корупція та неефективність управління призвели до руйнівних економічних наслідків.

Результати дослідження підтверджують, що ефективність політичної системи є критичним чинником економічної безпеки держави. Виявлено, що стабільне управління, прозорість рішень та узгодженість дій політичних інститутів формують умови для економічної стійкості, інвестиційної привабливості та соціального добробуту. Зроблено висновок, що розвиток інституційної спроможності політичної системи безпосередньо впливає на здатність держави адаптуватися до глобальних викликів і підтримувати баланс між внутрішніми та зовнішніми інтересами.

Ключові слова: економічна безпека, політична система, інституційна спроможність, державне управління, політичні партії, громадські організації, інституційний підхід.

Pustovar Vladyslav. Political system and economic resilience: interconnection and contemporary challenges

The article presents a comprehensive study of the relationship between political stability and the economic security of the state. It analyzes theoretical approaches to understanding political systems and identifies how the effectiveness of their functioning influences economic development and the resilience of the national economy. The author applies institutional and systemic approaches, which make it possible to reveal the key mechanisms of interaction between political and economic institutions under modern conditions.

The study is based on the classical concepts of G. Almond, S. Verba, K. Deutsch, D. Easton, and T. Parsons, as well as on modern scientific developments in the field of political science and economic security. The article carries out a multidimensional analysis of the political system, taking into account structural, functional, cultural, and communication factors. This provides a detailed understanding of how institutional architecture and the quality of public administration affect economic stability and the ability of the state to withstand internal and external challenges.

The role of political parties and civil society organizations as mediators between the state and society is analyzed. The article demonstrates how these institutions influence the formation of public policy, ensure the transparency of managerial decisions, and contribute to the development of democratic processes, thus enhancing the institutional resilience of the political system.

Special attention is paid to the analysis of international experience. Using Germany and Switzerland as examples, the study illustrates how political stability can create prerequisites for sustainable economic growth, attract investment, and improve the population's standard of living. Conversely, the situation in Venezuela is analyzed, where political crises, corruption, and ineffective governance have led to devastating economic consequences.

The results of the research confirm that the effectiveness of the political system is a critical factor in the economic security of the state. It is revealed that stable governance, decision-making transparency, and coordination of political institutions create favorable conditions for economic resilience, investment attractiveness, and social well-being. The study concludes that the development of the institutional capacity of the political system directly affects the state's ability to adapt to global challenges and maintain a balance between internal and external interests.

Key words: economic security, political system, institutional capacity, public administration, political parties, civil society organizations, institutional approach.

Постановка проблеми. Сучасні умови глобальної нестабільності, динамічних економічних змін та посилення внутрішніх і зовнішніх викликів актуалізують проблему забезпечення економічної безпеки держави. Політична система, будучи базовим елементом державного управління, визначає якість прийняття рішень, стабільність інституцій та ефективність реагування на кризові ситуації.

Водночас у світовій практиці накопичено значний досвід успішного поєднання політичної стабільності з економічним розвитком, що демонструє необхідність комплексного дослідження цього взаємозв'язку. Постає потреба в аналізі того, як інституційна спроможність політичної системи, її здатність до адаптації й ефективного управління впливають на формування економічної безпеки, а також у визначенні стратегічних орієнтирів для зміцнення державних інститутів у контексті глобальних викликів і внутрішніх трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека – це такий стан національної економіки, за якого вона зберігає стабільність і витривалість перед внутрішніми та зовнішніми викликами, а також здатність швидко реагувати на потенційні загрози. Вона охоплює злагоджену роботу економічних інститутів, створення умов для гідного рівня життя громадян, підтримання конкурентних позицій на глобальних ринках і можливість оперативного відновлення після кризових періодів.

Політична система відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки, оскільки саме вона визначає правила гри в економічній сфері. Стабільна та ефективна політична система створює сприятливі умови для розвитку економіки, захищає права власності, забезпечує прозорість ринкових відносин і стабільність державної політики. Водночас політичні кризи, корупція, недосконалість правозастосування та низька ефективність державних інститутів можуть значно послабити економічну безпеку, сприяючи нестабільності та зниженню довіри до держави як гаранта економічних процесів [1].

Поняття політичної системи охоплює усі політичні процеси та інституції, що існують у суспільстві, які взаємодіють між собою для досягнення певних цілей, таких як підтримка порядку, забезпечення безпеки, реалізація інтересів громадян та управління державними ресурсами. Вона є основою для функціонування держави і забезпечує стабільність та ефективність управління.

Г. Алмонд розглядав політичну систему як сукупність взаємодій, що виконують функції інтеграції та адаптації через застосування або загрозу застосування легітимного фізичного примусу. Він виділяв функції «входу» (політична соціалізація, артикуляція та агрегування інтересів, політична комунікація) та «виходу» (розроблення, застосування та контроль за дотриманням норм) політичної системи. Цей підхід підкреслює важливість структурних елементів та їх взаємодії у забезпеченні стабільності та розвитку суспільства [2].

С. Верба спільно з Г. Алмондом досліджував політичні культури та їхній вплив на функціонування демократій. У праці *The Civic Culture* вони визначили три типи політичних культур: парохіальну, підданську та учасницьку. Вони стверджували, що змішана політична культура, яка поєднує елементи всіх трьох типів, є найсприятливішою для стабільної демократії [3].

К. Дойч запропонував кібернетичний підхід до аналізу політичних систем, розглядаючи їх як системи комунікації та управління інформацією. Він підкреслював, що здатність політичної системи до адаптації та реагування на зміни залежить від ефективності обробки і передачі інформації між її елементами. Кожен із цих підходів надає унікальну перспективу для розуміння політичних систем, підкреслюючи різні аспекти їх функціонування та взаємодії із суспільством [4].

Д. Істон розробив системний підхід до аналізу політичних систем, розглядаючи їх як відкриті системи, що взаємодіють із зовнішнім середовищем. Він визначав політичну систему як сукупність взаємодій, через які авторитетні рішення та дії приймаються та впроваджуються у суспільстві.

Т. Парсонс запропонував структурно-функціональний підхід до аналізу соціальних систем, включаючи політичні. Він розглядав політичну систему як підсистему суспільства, яка виконує функцію досягнення колективних цілей та підтримки соціального порядку. Парсонс виділив чотири основні функції, необхідні для виживання будь-якої соціальної системи: адаптація, досягнення цілей, інтеграція та підтримка зразків (латентність). Політична система, на думку Парсонса, відповідає за функцію досягнення цілей, забезпечуючи мобілізацію ресурсів та координацію дій для реалізації колективних завдань [5].

У сучасних умовах зростає значення багатовимірного підходу до дослідження політичних систем, який синтезує структурний, функціональний, культурний і комунікаційний аналіз. Такий підхід дає змогу комплексно оцінювати взаємодію інституційної архітектури, управлінських механізмів, суспільних цінностей і інформаційних потоків. Це, своєю чергою, дає змогу глибше зрозуміти, як політичні системи реагують на виклики, зберігають стабільність і трансформуються під впливом змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

Політичні партії як політичні інститути є значним елементом політичної системи. Відіграючи роль посередника між громадянським суспільством і державою, вони становлять частину механізму саморегуляції суспільства незалежно від того, чи це є демократична партія, чи джерело тоталітаризму або авторитаризму. Політичні партії не лише виражають інтереси певних соціальних груп, а й активно формують ці інтереси [6].

Політичні партії та громадські організації є важливими елементами політичної системи, які виконують ключові функції у забезпеченні представництва та участі громадян у політичному житті. Політичні партії представляють інтереси різних груп населення, формують політичні програми та беруть участь у виборах. Вони виступають посередниками між суспільством і державою, забезпечуючи представництво інтересів громадян в органах влади. Партії сприяють формуванню політичної волі народу, визначають пріоритети державної політики та впливають на прийняття важливих рішень. У багатопартійних системах політичні партії також відіграють ключову роль у забезпеченні політичної конкуренції, що є важливим для демократичного розвитку. Конкуренція між партіями стимулює дебати та сприяє формуванню більш зважених і різноманітних політичних програм, що відображають потреби та інтереси різних верств населення [1].

Громадські організації також відіграють важливу роль у політичній системі. Вони включають неурядові організації, профспілки, асоціації та інші групи, які представляють інтереси різних соціальних верств і беруть участь у політичному процесі. Громадські організації виконують функції контролю, моніторингу та захисту прав громадян, впливаючи на політичні рішення та сприяючи підзвітності влади. Вони також є важливим каналом для вираження громадської думки, організації суспільних ініціатив та адвокації соціально значущих питань. Завдяки своїй діяльності громадські організації можуть впливати на формування державної політики, сприяючи її орієнтації на реальні потреби та інтереси суспільства [7].

Політичні партії та громадські організації спільно формують активний канал взаємодії між державою і суспільством, посилюючи прозорість, підзвітність та результативність функціонування політичної системи. Вони не лише сприяють розвитку демократичних цінностей, а й стимулюють активну участь громадян у політичному житті, підтримуючи гармонійний баланс між владними інституціями та громадянським суспільством.

Яскравим прикладом сучасності є Аргентина, де нещодавні політичні зміни та масштабні реформи привернули особливу увагу світової спільноти. У 2023 р. в країні відбулися президентські вибори, за результатами яких перемогу здобув Хав'єр Мілей. Одним із ключових пунктів його реформ є більш активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та водночас запровадження внутрішніх заходів жорсткої економії, щоб знизити державні витрати й стабілізувати національну валюту. Важливо відзначити, що в процесі напрацювання та реалізації нового курсу економічної політики бере активну участь низка впливових профспілок (зокрема, Генеральна конфедерація праці – CGT) та громадських рухів (як-от Barrios de Pie та Movimiento Evita), що пропонують спільне бачення шляхів вирішення кризи.

Розглядаючи громадські організації у суспільному житті, варто зазначити, що вони створюються, виникають на основі певної діяльності людей. За своєю суттю, така організація – це орган, який забезпечує діяльність людей, спрямовану на відстоювання певних ідей, спільних інтересів, реалізацію визначених цілей [8].

Громадські організації відіграють ключову роль у розвитку громадянського суспільства, здійснюючи адвокацію, просвітницькі ініціативи, моніторинг діяльності влади та захист прав громадян. Вони підсилюють прозорість і підзвітність державних інституцій, а також відкривають громадянам можливості впливати на ухвалення рішень, відстоювати власні позиції та ініціювати суспільні зміни. Така активність робить громадянське суспільство невід'ємним елементом політичної системи, який підтримує баланс між владою та суспільством, стимулюючи демократизацію та інституційну стійкість.

Важливо підкреслити, що політичні інституції відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності в країні. Ці інституції включають парламент, уряд, судову систему, виборчі комісії та інші органи влади, які контролюють і приймають рішення на різних рівнях управління. Вони встановлюють правила гри

в політиці, забезпечують розподіл влади та рівновагу і виступають гарантами дотримання конституційних норм і законів. Ефективна діяльність політичних інститутів сприяє уникненню конфліктів та забезпечує стабільність у політичній системі країни [9].

Політична стабільність відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки, і країни з високим рівнем політичної стабільності зазвичай демонструють стабільні економічні показники, що підтверджує позитивний вплив політичної стабільності на економіку.

Німеччина є одним із яскравих прикладів країни з високим рівнем політичної стабільності. Як одна з найбільших економік світу Німеччина відома своєю стабільною політичною системою, яка сприяла розвитку сильної економіки. Це пов'язано з великим інноваційним потенціалом підприємств, особливо малих і середніх, продукція яких користується величезним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках. Своєю чергою, попит сприяє міжнародній конкурентоспроможності Німеччини як усередині країн ЄС, так і на світовому рівні. Маючи потужний експортно орієнтований сектор, розвинену інфраструктуру і низький рівень безробіття, Німеччина демонструє, як політична стабільність може підтримувати високий рівень інвестицій, стимулювати інновації та забезпечувати соціальну стабільність. Це, своєю чергою, підвищує рівень економічної безпеки країни, роблячи її привабливою для інвесторів і сприяючи довгостроковому економічному зростанню [10].

Інший приклад – Швейцарія, яка також відома своєю політичною стабільністю та ефективним управлінням. Швейцарія є однією з найбагатших країн світу з високим рівнем життя, стабільною економікою та політичною системою, що сприяє залученню іноземних інвестицій та підтримці статусу глобального фінансового центру. Стабільність політичної системи Швейцарії дає змогу залучати значні іноземні інвестиції та підтримувати статус глобального фінансового центру. Політична стабільність сприяє збереженню довіри до державних інститутів, що є важливим чинником для забезпечення економічної безпеки [11].

На противагу цьому Венесуела ілюструє руйнівний вплив політичних криз на економічну безпеку. Політична нестабільність та корупція призвели до економічного колапсу в країні, незважаючи на значні запаси нафти. Венесуела зіткнулася з гіперінфляцією, нестачею основних товарів і масовою міграцією населення. Венесуела, де доведені запаси сирої нафти становлять понад 41 млрд т сирої нафти (що в 760 разів більше, ніж в Україні), згідно з Індексом сприйняття корупції у 2018 р., посіла 168-е місце зі 180 країн, а зараз стрімко наближається до повного колапсу державних інституцій. Політичні кризи, супроводжувані частими змінами уряду, правовою невизначеністю та порушенням економічної політики, руйнують економічну стабільність і довіру до державних інституцій. Це, своєю чергою, призводить до відтоку інвестицій, зниження рівня життя населення і посилення соціальної напруги [12].

Відповідно, дієвість політичної системи виступає ключовим чинником гарантування економічної безпеки, адже саме від її злагодженої роботи залежить здатність держави підтримувати стабільність, стимулювати економічне зростання та захищати інтереси громадян. Застосування комплексних підходів до оцінки ефективності політичних інститутів дає змогу глибше зрозуміти сильні та слабкі боки системи управління й визначити напрями її вдосконалення. Такий підхід не лише підвищує результативність державного управління, а й зміцнює суспільну довіру, створюючи передумови для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни.

Ефективна політична система сприяє стабільному функціонуванню державних інститутів, що є основою для сталого економічного розвитку. Вона забезпечує прийняття зважених економічних рішень, які враховують як внутрішні потреби країни, так і зовнішні виклики. Стабільність управління дає змогу уникати політичних криз, які можуть мати руйнівний вплив на економіку, сприяє стабільному розвитку бізнесу та залученню інвестицій. Окрім того, ефективна політична система забезпечує прогнозованість і стабільність економічної політики, що знижує ризики для бізнесу та інвесторів.

Таким чином, ефективність політичної системи є критичним чинником, що забезпечує економічну безпеку держави. Від її здатності підтримувати стабільність, приймати обґрунтовані рішення та впроваджувати ефективні реформи залежать успіх економічного розвитку країни, залучення інвестицій та загальний добробут населення.

Висновки. Стабільна та ефективна політична система створює умови для прогнозованого економічного розвитку, формує довіру громадян і міжнародних партнерів та підвищує інвестиційну привабливість країни. Узгоджена робота державних інститутів дає змогу оперативно реагувати на виклики, мінімізувати ризики криз і забезпечувати баланс між економічними та соціальними потребами суспільства.

Міжнародний досвід Німеччини та Швейцарії доводить, що стабільні політичні інститути є запорукою економічного зростання, інноваційного розвитку та високого рівня соціального захисту. На

противагу цьому приклад Венесуели показує, що політична нестабільність, корупція та неефективність управління здатні призвести до руйнівних наслідків для економіки та суспільства.

Ефективне функціонування політичних інститутів є ключовою передумовою не лише економічної стабільності, а й загальної конкурентоспроможності держави. Підвищення прозорості управління, розвиток демократичних практик та зміцнення взаємодії між владою та громадянським суспільством мають стати пріоритетами державної політики.

Література:

1. Пустовар В. Політична стабільність як ключовий чинник економічної безпеки: інституційний підхід. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2024. Т. 22. № 36. С. 60–68. URL: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/pnsdp/article/view/1647>
2. Almond G.A. Political theory and political science. *American political science review*. 1966. URL: <https://doi.org/10.2307/1953762>
3. Almond G.A., Verba S. The civic culture. *The journal of political theory, political philosophy and sociology of politics politeia*. 2010. Vol. 58-59, no. 3. P. 207–221. URL: <https://doi.org/10.30570/2078-5089-2010-5859-3-207-221>
4. Deutsch K. Between sovereignty and integration: conclusion. *Government and opposition*. 1974. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1974.tb00881.x>
5. Parsons T. Studies in the science of society. *The new england quarterly*. 1938. P. 435. URL: <https://doi.org/10.2307/360744>
6. Гонюкова Л. Політичні партії в державному управлінні: функціональний аспект. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. Вип. 1. С. 191–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2010_1_21
7. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільства. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 2(4). С. 145–155.
8. Маркович Х.М. Громадські організації: ідеологічно-правовий вплив на громадянське суспільство. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 9–12. URL: <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2.1008>
9. Ладан М.І., Майстренко К.М. Політична та військова стабільність у контексті безпеки. *Public management*. 2023. № 2(35). С. 43–49. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-2\(35\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-2(35)-5)
10. Таран А.Ю. Роль Німеччини в інноваційному розвитку ЄС: досвід кризових років. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2018. Вип. 7. С. 66–70.
11. Цюблер Г. Швейцарія – стабільна, конкурентоспроможна країна: досвід для України. *Економічний часопис – 21*. 2010. № 1/2. С. 21–25.
12. Млаабдал Сааді Махмуд Абаас. Передумови розвитку нафтовидобувної галузі національної економіки. Суми, 2019. URL: <https://doi.org/10.21272/mer.2019.83.07>

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.09.2025

Дата публікації: 28.11.2025